

De byggde sitt eget rad(io)hus!

Skulle ni vilja slå er samman med era arbetskamrater och bygga ett gemensamt radhus? Det har några av radions medarbetare gjort och bildat Sveriges unikaste kollektiv i Surkulla utanför Vällingby. VJ har besökt gemensamhetshuset med de sex högindividuella familjerna!

Av Anita Lagercrantz

Foto: Roland Andersson

Skulle ni vilja flytta ihop med era kolleger och era närmaste vänner? Skulle ni vilja träffa dem dagligen och dela ljuvt och lett såsom tomt, tvättstuga, bastu, garage, resor till och från arbetet?

Inte tyckte vi projektet lät lockande men faktum är att sådant kan gå mycket bra. T. o. m. när kontrahenterna är sådana utpräglade individualister som skådespelare, journalister och radiofolk. Eller kanske just då.

Det är framför allt radiofolket som är primus motorer i ett nytt radhusområde vid Hässelbystrand nära Vällingby. Det hela är organiserat som bostadsrättsförening och det område där så många av de populära tjänstemännen i Sveriges älskade Radio delar äng och bete heter SURKULLA.

Ändå bor där inte en enda radiokritiker. Och från utsidan ser radiomänniskornas radhus mest ut som glädjehus — i arabkvarter. Insidan är dock annorlunda — arkitektgenialisk, renlinjig, arbetsbesparande, hygienisk och med himmelsrent ljus silande från alla håll och kanter.

Men för att börja från början så begynte det med att Radiotjänst importerade en finländare som heter Allan Schulman. Det blev fjortonde gången på femton år hans familj fick flytta. Eftersom denne hårt prövade man inte hade pengar nog att bygga sig ett eget drömhäus övertygade han kolleger och (Forts. på sidan 42)

De glada familjerna i Surkulla

EGON KJERRMAN
med fru Ruth, vuxne sonen
Tommy och baby'n John-Erni.

CATRIN WESTERLUND
ensam med 2-åriga Lotta me-
dan Patte Wickman turnerar.

PER PERSSON
hustru Britt och bar-
nen Mats och Asa.

LARS RAMSTEN
på resa lämnade fru Grethe med
barnen Putti, Pip och Pullman.

PEKKA LANGER
och barnbidningsredaktören
Bibi har också barnatrio.

ALLAN SCHULMAN
och hustru Eva har hamnat i
paradiset med fyra telningar.

SEX OLIKA PROGRAM FÖR SAMMA RUM

Allan Schulman — initiativtagare till Surkulla och chef för Talad Underhållning — har naturligtvis placerat sin grön-vit- och svartrandiga soffa mellan TV:n och radioapparaten. (I sammanhanget är det kanske bäst påpeka att chefen för Talad Underhållning inte på något sätt är upphov till namnet Surkulla.) Hustrun heter Eva och barnen Jannecke, Leif, Mikaela och Annika respektive 13, 12, 10 och tre år hoppas efter ett evigt flyttande att de nu fått slå rot för got. De är förstas med i Surkulla-barnens förening med eget hobbyrum, skidmesterskap, fotbollstävlingar och egen anslagstavla.

Fader Allan tar då och då snuggan ur mungipan, tittar klockt på en under crew-cutten och säger stillsamma ord om att många varnat både honom, vännerna och kollegerna för något så vansinnigt som att flytta ihop. Men så, det har gått bra. Därför att alla varit medvetna om faran och väldigt försiktiga med att kila in till varann i tid och otid. Man har bjudningar utan varann, lånar saker med måtta och lägger inte näsor i blöt. I egenskap av pionjär nummer ett har Allan Schulman fått det längst bort belägna hörnhuset med bästa utsikten, största tomten och mycket vida vyer.

På den vardagsrumsvägg man inte ser sitter ett jättegalleri av anjäder i gulddramar, många med likadana mustascher som redaktören. Som antagligen är Nordens sista mustaschhållare också, det är inte möjligt annat med de fina krokarna.

Per Persson f. d. chef för Dagens Eko, numera Biträdande Nyhetschef — sparade redan på den tiden han var ung journalist på Vecko-Journalen hela sin lilla lön till modern konst och litteratur i första-upplagor. Samtidens författare och målare har skapat ett ovanligt intressant vardagsrum där Per, Britt, Mats och Asa är moderna, välorienterade och synbarligen oerhört ordentliga. Möblerna är i rena klara färger, lugnt och enhetligt så att tavlorna och Frank-tyget på två stolar kommer till sin fulla rätt. Fondväggen hit är heltäckad av en inbyggd, vit bokhylla. Man kan vara säker om att det här rummet aldrig blir överbelastat och rörigt.

Britt Persson bekänner dock att hon börjat bli så gammalmodig att hon längtar så smått efter gardiner. Som flicka bodde hon i villa och som vuxen i våning, båda delarna anser hon är fy 17 i jämförelse med radhus som verkligen förenar villans och våningens fördelar, utan att släpa på någons avigsidor. En hemmafru blir lätt isolerad, men i en bostadsrättsförening av den här typen bor likasinnade jämndriga runt i kring och utan att tja på dagliga kafferep kan man ha stort utbyte av varann. För ungarna är det underbart med massor av kompisar och för föräldrarna skönt att veta att alla uppfostras ganska likartat. Ingen har det så mycket sämre eller så mycket bättre, sånt är bra för radhusriden — också i sandlådan.

Pekka Langers hustru Bibi som numera är barnvårdningschef-redaktör på Ahlén & Åkerlund medan pappa Pekka är skrivande hemman säger: — Det är väl inte minsta tvekan om att vi har det snyggaste vardagsrummet?! En åsikt och förhoppning som lustigt nog är utmärkt för alla grannarna på Måbärsstigen i Surkulla. Skåpet längst bort i vänstra hörnet är för grammoskivor — 1.600 stycken och det har hon snickrat och målat själv. Liksom hon klätt den gråbrun-randiga soffan som Pekka sitter i.

Tavlorna ser det ut som om Pekka spikat upp. Tapeten är grå-vit-linjerad och rummet avdelat med något som är bokhylla på framsidan och vägg-portal på baksidan. Vilket gör att det blivit över till salong också. I den står en tre meter lång Karl-Johanssoffa i gyllengult randigt siden som man önskar man hade träffat på en auktion istället. Vi gissar att den kommer från pappa Sven Lidman, medan den dyscha som mor och Joakim sitter i är så blågreddelin och gul att den antagligen härrör sig från Langers knäpp-upp-epok då Gamlin bestämde hur allting skulle se ut.

Egna-hus-boendet har gjort Pekka väldigt ljvligt familjefadrig, han skriver hela dagarna och känner ansvar och är pysslig och junderar på att klippa gräsmattor när de vuxit upp, påstår hustrun. Som är idel entusiasm över idyllen och varje dag bubblar av förtjusning över att ha undsluppit Vällingby-våningen — ha egen farstu, rosor på sängkammartapeten och egna rum åt barnen att vara arga i.

Egon Kjerrman har lyckats dirigera om sitt vardagsrum så att det inte i något avseende påminner om de andras. Resultatet är ett skolexempel på hur en enda mörk eller münstrad vägg kan förändra proportionerna i ett rum. Spisväggen är alltså helt klädd i tegeltapet. Det silverblänkande mordredskapet ovanför spisen har »lilla pappa» — som finskjädda flickhustrun Ruth kallar sin man — vunnit på pistolskytte. De mycket låga och oerhört breda sofforna är specialbeställda, den ena blå, den andra röd. Lampskärmen i hörnet flamlar som tvilling till kvällsbrasan i rött och gult. Fönsterväggen har fördragsdraperier i ljusgenomsläppande ylle, den borte halvan ljusgrå, den hitersta solgul.

T. h. om öppna spisen står ett surrogat för husets herre. — En enorm högtalare, som gör att han hörs i hela huset, vilket är praktiskt och trevligt eftersom han mest bor på Radiotjänst. Gossen som sätter på plattor heter Tommy, är 13 år och son i första äktenskapet. Ynglingen på mamas knä är ett år och två månader, tycker lika illa om att gå som sin pappa och kallas tyvärr för Fibban, fast han heter John-Erni.

Lars Ramsten — redaktör på nyhetsredaktionen — var med ett jetplan i Beirut och kunde inte stå till svors för sina radhus-synpunkter. Barnvårdsmannen Grethe mor till hans barn — Putti, Pip och Pullman — försäkrade att familjen trivdes underbart och inte fattade att någon kunde tycka Hässelbystrand ligger långt från Stockholm. De tycker precis tvärtom. I åtta år har redaktör Ramsten nämligen arbetat på Radiotjänst och bott i Uppsala. För hans hustru var det nog bekvämare med Uppsala där hon både bodde och arbetade. Numera får hon åka en och en halv timme två gånger om dagen för att komma till Söderort där hon har största delen av sin verksamhet. Ändå får Surkulla bara lovord — för småbarnen är radhusiden ju rena paradiset. Ungarna Ramsten trivs också så vem som helst kan höra det mycket tydligt. Kanske bl. a. därför att deras föräldrar möblerat sitt vardagsrum så att det passar dem. Här finns inte en enda skrytmöbel utan stabila, rediga grejor som verkar upphittade på föräldravindar och förvandlade till en ren blond färgskala. Gardinerna är i vit tvärandig bomull, väggen med källardörr t. h. om trappan är dold av ett vackert draperi i solgult och orange, färs skrivbord ser ut att begagnas och hitersta väggen är bokhyllsklädd.

Castrin Westerlund och **Putte Wickman** bor i radhusområdets första rad, där husen ser helt annorlunda ut. Den gångna teatersäsongens flitigaste huvudrollsinnehavarinna är livrädd för allt vad kollektiv heter och hannade i radhus enbart på grund av bostadsbristen. Kapellmästare Wickman är ute på sin sista turné före parets berämda Amerika-resa i sommar. Hans hustru meddelar oförbehållsamt att hon är en gräsligt grönig människa som tyckt att radhusets enda fördelar varit att det inte finns folk under och ovanpå utan bara på sidorna. Rent eländigt har det ofta känts att dagligen åka tre och en halv mil av och till mellan repetitioner och föreställningar.

Till sin förvåning börjar hon plötsligt trivas. Det är inte bara för två-åriga dottern Lotta det är skönt slippa sitta instängd i en våning. Nattbarnet Castrin har börjat njuta intensivt av så mycket dagsljus överallt. I det här huset är den naturtillgängligt speciellt utnyttjad. Vardagsrummets båda långväggar är av glas — den öppna spisen som också väter åt centralrummet är enda avbrottet. Fru Wickman har möblerat så ombonat att hon inte känner sig som om hon satt i tittskåp och längtar inte längre så intensivt efter en våning. Även om hon gärna skulle vilja bo lite närmare Dramaten och Radiotjänst.

vänner om det lämpliga i att hjälpa till — och bilda en radhus-bostadsrättsförening. Helst på en kulle i Hässelbystrand som hette Surkulla där redaktör Schulman förälskat sig i utsikten över Mälaren. Många blev intresserade och 1956 rullade det hela i gång, naturligtvis med tusen besvärligheter och ideligen uppdykande hinder. Martin Ljung, Charlie Norman, Simon Brehm, Gunwer Bergkvist och många fler tröttnade på att vänta, hittade annat och hoppade av. De uthålliga var överens om att ersättarna måste vara människor med någorlunda samma läggning och ovanor. Annars kunde det bli otrevligt att vara grannar och träffas på föreningens styrelsesammanträden.

Ingen som kunde tänkas bli chockerad och intresserad av att skådespelare och likställda själva kan skaka mattor och ryta åt sina familjer skulle få vara med och leka. Några ingenjörer och lärare befanns världiga, tre representanter för den luttrade pressen fick vara med. Läkarkåren ansågs ha sett det mesta i livet och eftersom sjukhusväsendet i landet alltmer består av väntelister och papperskvarnskarusell var det klokt att välja många doktorer till grannar. Två allmänpraktiker, en tandläkare, en kirurg och för säkerhets skull en psykiatriker, fick man plats med. Surkulla-mammorna som i de flesta fall har minst tre, ofta förkylda ungar, önskar sig en öron-näs- och halsspecialist om något av husen skulle bli ledigt. Men de borde gannerligen vara nöjda med servicen som den är.

Häromdagen ringde en av läkarna runt till några av grannarna och meddelade rart:

— Nu blir det poliovaccinering hemma hos oss med en bit grillat efteråt!

Surkulla består av 32 radhus i fem rader. Varje hus är på 122 kvm, har sex rum, kostar 16.000

kr i insats och 500 kr i månaden inklusive bränsle och amorteringar. Arkitekten som ritat husen heter Bertil Karlén och han har utgått från det gamla engelska mönstret med ett centralt rum dit alla dörrar leder — ett allrum som är en kombination av hall och matrum. Fyra av de fem huslängorna har tvåvåningsdjupet uppdelat i tre etager. Det förefaller mycket listigt — man kommer in i en entréväning bestående av kapprum, litet extrarum, allrum med takfönster samt kök. I köket är inte bara dörren utan också hela porslinskåpet gjort av glas. Husmor kan alltså hålla ett öga på barnen både när hon lagar mat och tittar i skåpen. Utan att störas av oväsen eller släppa in matos i huset. En halvtrappa upp från allrummet ligger de tre sovrummen och badrummet. En halvtrappa ner från samma utgångsläge finns ett underbart, fredat vardagsrum med öppen spis och franska fönster ut mot terrängen. Möjligheter att hyra plats i gemensamt garage finns och värmeledningsbekymmer är hyresgästerna befriade ifrån. Värmen kommer i tunnlar från en central gemensamt med Vällingby — s. k. pulvertsystem. Alla de upptagna äkta männen slipper alltså springa ner och svära över aggremaner i källarn — och fruarna slipper tjata. Trädgårdsskötsel blir det heller knappast tal om — var och en har några sandstensplattor utanför knuten innan terrängen övergår i skogstomt. Tvättkällaren är gemensam och eftersom en finlands-svensk är initiativtagare finns det förstås bastu.

Det förefaller verkligen som om

bostäder av den här typen i möjligaste mån förenar villaboendets individualitet med våningens ansvarsfria lättsköthet. Surkullaborna verkar närmast hänryckta.

På valborgsmässoafton hade Surkullas 32 familjer med 75 barn och många gäster gemensam majbrasa med bostadsrättsföreningen Solbacken som ligger mitt emot. Egon Kjerrman ledde allsängen förstas och familjeyckan var bokstavligen talat enorm.

Och vad säger arkitekten?

Arkitekt Karlén suckar lätt och bekänner att det är kolossalt svårt att driva ett sånt här bygge. Folk blir nämligen alldeles yra och får för sig att det är en villa de håller på att få — när det egentligen är en exklusivare typ av hyreshus. För de pengar ett radhus kostar finns det inte plats för alltför personliga önskemål. Men de fördelar i fråga om banklån och dylikt som medföljer en bostadsrättsförening kommer också ett visst tvång från Statens sida. Arkitekten tycker dock att han klarade sig rätt bra så långt som fram till stommen. Sedan blev det en fruktansvärd historia. Trångbudda våningsmartyrer som plötsligt får hus har svårt att stävja fantasin. Orgierna i aparta tapeter och linoleum-mattor gav honom oerhörda inköpssvärigheter och stark huvudvärk. Den stackarn ryggade som en häst inför många mönstrade önskemål men rördes av sina surkullabors romantiska lycka, sa ja till så mycket han kunde och poängterade att ångra sig fick de göra själva.

Men resultatet blev allt ganska gott och de lever lyckliga än i dag. ■